

Sikorski, Jerzy

Plany środowisk naukowych Torunia, Krakowa i Olsztyna w związku z jubileuszem 500-lecia urodzin Mikołaja Kopernika

---

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 4, 680-685

1965

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

przygotowano wstępny plan wydawniczy pozycji naukowych i popularnonaukowych, broszur, folderów i ulotek odnoszących się do postaci Kopernika i jego epoki oraz służących informacji turystycznej; skoordynowano działania z instytucjami w kraju, które przygotowują podobne programy; opracowano plan uroczystości w woj. olsztyńskim i objęto patronat nad nimi.

Na czele Komitetu stanął Julian Malewski, przewodniczący WK FJN, poseł na Sejm PRL. Prezydium stanowią: przewodniczący — Stanisław Tomaszewski, I sekretarz Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Olsztynie; zastępcy przewodniczącego — Marian Gotowiec, przewodniczący Prezydium WRN w Olsztynie oraz Michał Atlas, sekretarz propagandy KW PZPR w Olsztynie; sekretarz — dr inż. Witold Senisson. Powołano też następujące sekcje: organizacyjną pod przewodnictwem posia Waltera Późnego, propagandową pod przewodnictwem red. Jerzego Szymańskiego oraz inwestycyjno-porządkową pod przewodnictwem inż. Władysława Hepkego. Ogółem w skład Komitetu Kopernikowskiego weszło 38 osób.

JERZY SIKORSKI

PLANY ŚRODOWISK NAUKOWYCH TORUNIA, KRAKOWA I OLSZTYNA W ZWIĄZKU Z JUBILEUSZEM 500-LECIA URODZIN MIKOŁAJA KOPERNIKA

10 grudnia 1965 r. odbyła się w Toruniu narada przedstawicieli środowisk naukowych i kulturalnych Torunia, Krakowa i Olsztyna, zwołana z inicjatywy Towarzystwa Naukowego w Toruniu oraz tamtejszego Muzeum Okręgowego. Przedmiotem narady, której przewodniczył sekretarz generalny Towarzystwa prof. dr Marian Biskup, było omówienie i skoordynowanie wszelkich przedsięwzięć, jakie są, lub mają być podejmowane w ramach poszczególnych środowisk w związku z nadchodzącym jubileuszem 500-lecia urodzin Mikołaja Kopernika.

W pierwszej części narady przedstawiciele owych środowisk zreferowali dotychczasowe przedsięwzięcia oraz plany na najbliższe lata.

1. Toruń. Przy Towarzystwie Naukowym powołano Komisję Kopernikowską, której przewodniczącą jest prof. dr Wilhelmina Iwanowska, a sekretarzem prof. dr Bronisław Nadolski. W ramach tej Komisji powołano wiele grup roboczych. Na czele grupy historii stanął prof. dr Karol Górski, grupy bibliografii — dr Maria Puciatowa, grupy muzealnej — prof. dr Jerzy Remer, grupy astronomii — prof. dr Wilhelmina Iwanowska.

Według informacji prof. dra Bronisława Nadolskiego, planuje się ogłoszenie konkursu na pracę popularnonaukową o Koperniku¹. Przewiduje się ponadto wydanie popularnej serii zatytułowanej „Biblioteczka Kopernikowska”, w której znalazłyby się takie opracowania, jak: geneza teorii kopernikowskiej, rodzina i środowisko Kopernika, jego udział w życiu Prus Królewskich, Toruń w czasach Kopernika, kultura i nauka w Toruniu w epoce Odrodzenia, kultura Prus Królewskich w czasach Kopernika, Kopernik jako twórca nowożytnej astronomii, dzieje kultu Kopernika na świecie i w Polsce, Kopernik w literaturze polskiej, biblioteka Kopernika, Kopernik jako ekonomista.

¹ Na potrzebę opracowania i wydania w Polsce dobrego życiorysu Mikołaja Kopernika wskazał prof. dr J. Hurwic (por. *Wszechświat*, zesz. 9, 1965, s. 334).

Prof. dr Marian Biskup zreferował zamierzenia Komisji w zakresie wydawnictw naukowych. Będą one dotyczyły głównie środowiska Kopernika oraz historii Prus Królewskich w jego czasach:

- a. Karol G ó r s k i, *Łukasz Watzenrode*, monografia;
- b. *Akta stanów Prus Królewskich*, wyd. Karol G ó r s k i i Marian Biskup. Począwszy od tomu 4 (1501—1506) *Akta* obejmą lata pobytu Kopernika na Warmii;
- c. *Regesta Copernicana* — pozycja zamierzona centralnie, przy współudziale ośrodka toruńskiego²;
- d. Henryk B a r a n o w s k i, *Bibliografia kopernikowska*, wydanie II uzupełnione, z ewentualną wersją obcojęzyczną³;
- e. Katalog księgozbioru zrabowanego przez Szwecję we Fromborku w 1626 r.⁴.

Wydawnictwa projektowane przez grupę muzealną:

- a. Jerzy R e m e r, *Szlakiem Kopernika* — album obejmujący 100 fotografii ze wszystkich środowisk, w których przebywał Kopernik;
- b. Janina M a z u r k i e w i c z, *Mikołaj Kopernik w twórczości plastycznej*, album;
- c. Janina M a z u r k i e w i c z, *Dzieje kultu Kopernika w Toruniu*.

2. Kraków. Prof. dr Karol Estreicher wyraził opinię, że Kraków powinien ustąpić Toruniowi w randze i pierwszeństwie w obchodach jubileuszu kopernikowskiego. Niemniej powinien też przygotować własny program. Mówca zaproponował, aby np. w Bibliotece Jagiellońskiej wyłączono zbiór Copernicanów, opracowując dlań specjalny katalog.

Skądinąd wiadomo, że sprawami związanymi z jubileuszem zajmuje się Zarząd Miejski Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnich w Krakowie⁵. Zainteresowały się nim również działające tam — Towarzystwo Przyrodników im. Kopernika, Polskie Towarzystwo Astronomiczne i Polskie Towarzystwo Miłośników Astronomii. Prof. dr Eugeniusz Rybka wskazuje, iż pragnieniem astronomów polskich jest: „aby z okazji rocznicy 500-lecia urodzin Kopernika powstało w Polsce dobrze wyposażone nowoczesne Centralne Obserwatorium Astronomiczne”⁶.

3. Olsztyn. Mgr Jerzy Sikorski, przedstawiciel Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie, zreferował niektóre zamierzenia tego środowiska. Obejmują one trzy problemy: publikacje naukowe, publikacje o charakterze popularyzatorskim i informacyjnym oraz inne przedsięwzięcia.

Publikacje naukowe:

- a. Karol G ó r s k i, *Geneza elementów nowatorskich w doktrynach Mikołaja Kopernika* (wyd. Stacja Naukowa Polskiego Towarzystwa Historycznego w Olsztynie);
- b. Janusz P a g a c z e w s k i, *Obserwatoria Mikołaja Kopernika* (wyd. Ośrodek Badań Naukowych);

² Por. A. Birkenmajer, *Stan i potrzeby badań kopernikańskich*, (w:) Mikołaj Kopernik. Szkice monograficzne pod redakcją Józefa Hurwica, Warszawa 1965, s. 296.

³ Ibidem, ss. 296 n.

⁴ Ibidem, s. 288.

⁵ Por. E. Rybka, *Pięćsetlecie urodzin Mikołaja Kopernika*, Wszechświat, zesz. 9, 1965, ss. 334 n.

⁶ Ibidem, s. 335. Problemowi temu nadzwyczajną rangę nadaje w swej postulatycznej wypowiedzi prof. dr Włodzimierz Zonn, *Czekając na rocznicę kopernikowską*, *Polityka*, nr 50, 1965, s. 7.

c. Jerzy Sikorski, *Mikołaj Kopernik na Warmii, chronologia życia i działalności* (wyd. Stacja Naukowa PTH);

d. Jerzy Sikorski, *Mikołaj Kopernik w Olsztynie* (wyd. OBN);

e. *Locationes mansorum desertorum* (Lokacje opuszczonych łańów), rękopis Mikołaja Kopernika, wyd. Marian Biskup — OBN.

Publikacje popularyzatorskie, informacyjne i inne:

a. Lucjan Czubieli, *Wzgórze Katedralne we Fromborku*;

b. Janusz Paga c z e w s k i, *Warmia, szlakiem Mikołaja Kopernika*;

c. *Komentarze Fromborskie*, wydawnictwo Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku, wyd. „Pojezierze”;

d. *Księgozbiór Mikołaja Kopernika*;

e. Adam P e n c o n e k, *Mikołaj Kopernik we Fromborku*, wyd. „Pojezierze”;

f. *Związki Kopernika z Olsztynem*;

g. *Mikołaj Kopernik we Włoszech*.

Przedsięwzięcia:

a. Numer specjalny „Komunikatów Mazursko-Warmińskich”, poświęcony częściowo Kopernikowi z okazji 500-lecia pokoju toruńskiego;

b. Stały dział *Copernicana* w „Komunikatach Mazursko-Warmińskich”.

Referent wskazał, że zamierzenia olsztyńskie stanowią zwyczajną kontynuację badań kopernikańskich, którymi Olsztyn legitymuje się od wielu lat. W okresie powojennym inspirowano tu i opublikowano wiele najistotniejszych prac z tej dziedziny, dzięki czemu Olsztyn stał się poważnym centrum badawczym w zakresie kopernikanistyki⁷.

Dyskusja.

Prof. dr W. Iwanowska oraz prof. dr M. Biskup postulowali, by wśród projektowanych wydawnictw, zwłaszcza informatorów, znalazły się wersje obcojęzyczne. Wydawnictwa polskie powinny być zaopatrzone w obcojęzyczne streszczenia.

Mgr Lucjan Czubieli, wojewódzki konserwator zabytków w Olsztynie, poinformował o działającym w Olsztynie Komitecie Kopernikowskim oraz o tej stronie jego działalności, która ma związek z zagospodarowaniem obiektów zabytkowych na szlaku kopernikowskim (por. niżej). Zapowiedział też edycję wydawnictw:

a. *Ośrodki staromiejskie województwa olsztyńskiego*,

⁷ W 1953 r. dr Stanisław Flis z Olsztyna opublikował pierwszą w polskiej literaturze naukowej pracę pt. *Mikołaj Kopernik jako lekarz*; w 1959 r. inż. Bolesław Orłowski opublikował w „Komunikatach Mazursko-Warmińskich” artykuł *Kopernik nie budował wodociągu we Fromborku* — odwracając całkowicie dotychczasowe poglądy na temat rzekomych zainteresowań hydraulicznych Kopernika; w tymże roku i w tym samym czasopiśmie prof. dr Henryk Ziński opublikował cenny artykuł o jednym z ważnych środowisk Kopernika: *Kapituła fromborska w czasach Mikołaja Kopernika*; w „Roczniku Olsztyńskim” za rok 1959 doc. dr Tadeusz Przykowski ogłosił rezultat swych badań: *Astronomiczne zabytki Olsztyna*, wyjaśniając, jako pierwszy z badaczy, charakter i znaczenie astronomicznej tablicy doświadczalnej Kopernika, zachowanej na zamku olsztyńskim; w 1964 r. dr Janusz Paga c z e w s k i opublikował w „Komunikatach Mazursko-Warmińskich” pracę: *Duńska ekspedycja astronomiczna na Warmię w roku 1584*, obalając wiekowy mit o rzekomym pomoście obserwacyjnym Kopernika przy jego wieży we Fromborku; dr Jerzy Kruppé, prowadząc od wielu lat prace wykopaliskowo-badawcze na Wzgórzu Katedralnym we Fromborku, złożył z nich sprawozdania: w 1960 r. w „Roczniku Olsztyńskim” oraz w 1962 r. w „Komunikatach Mazursko-Warmińskich”. Wszystkie prace o Koperniku z zakresu powojennego — naukowe i popularyzatorskie — doczekały się pieczołowitej rejestracji w obydwu bibliografiach Emilii Sukertowej-Biedrawiny, wydanych przez Stację Naukową Polskiego Towarzystwa Historycznego w Olsztynie.

b. Katalog zabytków sztuki województwa olsztyńskiego.

Mgr Bogdan Rymaszewski, miejski konserwator zabytków w Toruniu, postulował umieszczenie jednolitych tablic pamiątkowych na budynkach związanych z Kopernikiem lub jego rodziną.

Prof. dr W. Iwanowska stwierdziła m. in., że w kwestii zagospodarowania obiektów zabytkowych woj. bydgoskie i Toruń winny iść śladem olsztyńskiego.

Zdaniem prof. dra M. Biskupa, wymiana poglądów między środowiskami olsztyńskim i toruńskim dowiodła, że nie istnieje żadne niebezpieczeństwo dublowania zamierzeń wydawniczych; postulował też, by Olsztyn włączył do swych planów badawczych zagadnienie środowiska warmińskiego Kopernika, oraz by w woj. bydgoskim powołano Wojewódzki Komitet Kopernikowski, na wzór olsztyńskiego.

W drugiej części narady prof. dr Jerzy Remer, dyrektor Muzeum Okręgowego w Toruniu, przedstawił ramową koncepcję przyszłego Muzeum Mikołaja Kopernika w Toruniu. Na cele tego muzeum przeznaczą się całość pomieszczeń ratusza staromiejskiego. Oprócz części biograficznej znajdzie się tam „panorama epoki” — tło historyczne, społeczne i kulturalne czasów Kopernika. Uzupełnieniem byłyby galeria sztuki średniowiecznej, toruńskie rzemiosło artystyczne, portret mieszczański i inne. Toruń — jako miejsce urodzenia Kopernika — miałyby zatem centralne muzeum kopernikowskie, inne zaś muzea na tzw. szlaku kopernikowskim powinny — zdaniem mówcy — ograniczyć się do ukazania miejscowych, regionalnych związków z Kopernikiem. Niezależnie od tego, Dom Kopernika w Toruniu powinien pomieścić całą dokumentację odnoszącą się do rodziny Koperników i Watzenrodów, a także obraz życia Kopernika ukazany w ikonografii. Poza tym mieściłaby się tu ekspozycja mająca związek z historią Domu. Osobnym działem będzie zbiór wizerunków Kopernika od XVI wieku do czasów ostatnich. Sąsiadująca z Domem kamienica gotycka odtworzy wystrój i urządzenie mieszczańskiego wnętrza toruńskiego, pomieści bibliotekę i dział dokumentacji, który z czasem mógłby się przekształcić w Kopernikański Instytut Naukowo-Badawczy.

Mgr Romuald Odoj, przedstawiciel Muzeum Mazurskiego w Olsztynie, w interesującej replice zwrócił uwagę, że nie można rozpatrywać koncepcji przyszłego muzeum bez liczenia się z tym, które istnieje już od lat i cieszy się ogromną frekwencją zwiedzających⁸. Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku pod względem frekwencji ma charakter głównie sezonowy, ale sprawa ta nigdy nie decydowała i nie może decydować o jakości i charakterze tamtejszej ekspozycji. O tym w wybitnym stopniu decydowały warunki lokalowe muzeum, jakoś pomieszczeń i urządzeń wystawienniczych. Jednakże już za dwa lata, w wyniku odbudowy starego pałacu biskupiego we Fromborku i adaptacji jego wnętrza specjalnie dla potrzeb muzeum, uzyska ono znakomite walory wystawiennicze, zgodne z nowoczesnymi wymogami technicznymi. Co więcej, uzyska ono ogromną powierzchnię użytkową (1000 m²). Dzięki tym nowym możliwościom zaprojektowano tej miary ekspozycję, jakiej Frombork długo dotąd oczekiwał:

I. Dział biograficzny. Środkiem ciężkości będzie tu ilustracja związków Kopernika z Warmią i Fromborkiem.

II. Dział idei kopernikańskiej. Byłaby to w pewnym sensie historia astronomii.

⁸ W oficjalnym protokole narady, nadesłanym przez Muzeum Okręgowe w Toruniu, sens cytowanej wypowiedzi został całkowicie odwrócony.

III. Dział kosmologii i astronautyki. Ukaże osiągnięcia współczesnej astronomii w dziedzinie poznania i podboju przestrzeni kosmicznej; będzie to ilustracja osiągnięć idei kopernikańskiej.

IV. Dział regionalny. Uwzględni historię zespołu katedralnego we Fromborku, jego odbudowy i związanych z nim prac konserwatorskich.

Niektóre z miast leżących na szlaku kopernikowskim również uzyskają odpowiednie ekspozycje. W Lidzbarku Warmińskim w zamku, w ramach tamtejszego muzeum regionalnego uwzględni się niewielką ekspozycję poświęconą wyłącznie związkom Kopernika z Lidzbarkiem. W olsztyńskim zamku znajduje się tablica astronomiczna utrwalona ręką Kopernika. Tu istnieją też naturalne warunki, by urządzić komnaty mieszkalne Astronoma we wnętrzach, które zachowały do dziś charakter autentyczny. Tu także winna się znaleźć m.in. ilustracja czynności administratorskich Kopernika na Warmii; dokumenty lokacyjne, świadczące o osiedlaniu przezeń polskich chłopów w komornictwie olsztyńskim; epizody wojny 1521 r. i poczynania Kopernika zmierzające do zapewnienia zamkowi i miastu gotowości do odparcia ataku krzyżackiego.

W odpowiedzi prof. dr J. Remer przytoczył dalsze argumenty, które jego zdaniem przemawiają na korzyść centralnego muzeum kopernikowskiego w Toruniu. Chodzi tu mianowicie nie tylko o stałą ekspozycję, lecz o jej głębszy sens i dalsze perspektywy: tu jest uczelnia imienia Kopernika, tu byłby warsztat badawczy. Tego typu możliwości brakuje we Fromborku, do instytutu naukowego droga tam daleka; kopernikologia nie może skończyć się wraz z 1973 rokiem. We Fromborku musi istnieć muzeum i powinno się w nim znaleźć to, co się narzuca z tego środowiska. Nie ulega wątpliwości, że organizatorzy obydwu muzeów winni się porozumieć. Jeśli chodzi o Lidzbark — wyeksponowanie go jest istotne w skali europejskiej.

Zdaniem prof. dr W. Iwanowskiej zarówno Toruń, Kraków jak i Frombork nie będą sobie nawzajem w tych kwestiach przeszkadzać. Muzea, oparte na różnym schemacie, posiadają i zawsze posiadać będą niepowtarzalne autentyki: mury! W Toruniu urodził się, w Krakowie studiował, we Fromborku spędził życie. Sprawy różne. Lokalne dokumenty nie będą wzajemnie kolidować. Nie przeszkodzi też, by sprawy zasadnicze (np. kolejne wydania *De Revolutionibus*) powtarzały się w ekspozycjach. Każde muzeum zechce odpowiedzieć na pytanie: kim był Kopernik? I każde zrobi to inaczej. Mało też prawdopodobne, by każdy turysta (nawet cudzoziemski) objechał cały szlak kopernikowski. Nie należy więc obawiać się, że kogokolwiek zrażą powtórzenia. Każde z muzeów winno pokazać rozwój astronomii w ogóle — lecz opracują to różni ludzie, a więc i styl i forma będą różne.

Na koniec mówczą postulowała, by w każdym z muzeów przeznaczono osobną salkę z miejscami siedzącymi, gdzie zwiedzający byłiby słownie wprowadzani w ekspozycję.

Dr Janusz Pagaczewski widziałby we Fromborku galerię wizerunków Kopernika, poszerzoną o szereg innych ludzi współczesnych oraz tych, którzy rozwinęli teorię Kopernika (od Galileusza po Einsteina).

Również prof. dr K. Estreicher w wypowiedzi swej przyznał omawianym muzeom jednakowo ważką rolę i sugerował, by we fromborskiej ekspozycji kopernikańskiej znalazłoby się miejsce dla ukazania polskiej przeszłości tego regionu; aby ekspozycja kopernikowska wyrastała z polskiej historii i biegła w niej aż po chwilę dzisiejszą.

Prof. dr M. Biskup stwierdził podobnie, że sprawa dwóch muzeów kopernikowskich nie ulega wątpliwości. Jego zdaniem istnieje wiele argumentów za tym, by także w Toruniu stworzyć duże muzeum kopernikowskie. Przede

wszystkim będzie mu towarzyszyć atmosfera naukowa Torunia. Dzięki temu istnieją warunki, aby tutaj powstało światowe centrum badań kopernikańskich.

Prof. dr J. Remer w dalszej wypowiedzi wyraził pogląd, że we Fromborku należy wyeksponować przede wszystkim regionalizm Kopernika, ukazać czym był na Warmii. Muzeum Techniki w Warszawie niewątpliwie pomogłoby w urządzeniu działu astronautycznego. Mówca zaproponował, by obydwą dyskutowane muzea opracowały wspólnie koncepcję swoich ekspozycji.

Prof. dr Bronisław Nadolski wskazał, że Kopernik nie jest samoistnym zjawiskiem Odrodzenia na Pomorzu i dlatego konieczne jest ukazanie go na pełnym tle życia umysłowego tych ziem.

W podsumowaniu dyskusji prof. dr Marian Biskup stwierdził, że spotkanie przedstawicieli środowisk olsztyńskiego i toruńskiego było niezwykle potrzebne dla koordynacji obopólnych zamierzeń. W obydwu środowiskach wstępne przygotowania do jubileuszu kopernikowskiego są już bardzo zaawansowane. To wszystko wymownie świadczy o potrzebie dalszych spotkań tego typu.

LUCJAN CZUBIEL

WSTĘPNY PROGRAM INWESTYCYJNY SZLAKU KOPERNIKOWSKIEGO W WOJ. OLSZTYŃSKIM NA LATA 1966—1973

W wyniku dłuższych rozmów pomiędzy zainteresowanymi czynnikami postanowiono, że szlak kopernikowski w woj. olsztyńskim obejmie miasta: Frombork, Braniewo, Pieniężno, Ornetę, Lidzbark Warmiński, Dobre Miasto i Olsztyn. W odniesieniu do tych miast Sekcja Inwestycyjna Wojewódzkiego Komitetu Kopernikowskiego w Olsztynie przygotowała program prac inwestycyjnych i konserwatorskich. Poza wykorzystaniem i włączeniem do robót budowlanych zabytków architektury, przewidziano prace z zakresu oświaty i kultury. Istniejąca kubatura zabytkowa dzieli się na dwie grupy: obiekty częściowo wykorzystane oraz nie posiadające dotychczas użytkownika. W pierwszym wypadku chodzi o rozszerzenie programu użytkowego, w związku z czym prace będą polegać na adaptacji. W drugim zaś wypadku niezbędne są prace konserwatorskie o charakterze budowlano-adaptacyjnym. Inny rodzaj przedsięwzięć — to inwestycje nowe od podstaw. W poszczególnych miastach sprawy te będą wyglądały różnie.

F r o m b o r k. Mimo wielkich zniszczeń ostatniej wojny, wynoszących 70% zabudowy miejskiej, stare centrum Fromborka zachowało do dziś pierwotny układ urbanistyczny oraz kilka zabytków architektury mieszczańskiej. Znacznie mniej ucierpiał historyczny zespół warowny Wzgórza Katedralnego, ale mimo to wiąże się z nim bardzo istotne problemy konserwatorskie.

W przeddzień wybuchu ostatniej wojny miasteczko liczyło około 3000 mieszkańców, dziś zamieszkuje tu 1400 osób. W 1970 r. przewiduje się 1700 mieszkańców, zaś w 1980 r. 2400. Na miejscu zatrudnionych jest 376 osób, około 100 osób wyjeżdża do pracy poza Frombork. Nadwyżka siły roboczej sięga około 80 osób, w większości kobiet.

Stan zasobów mieszkaniowych wynosi 11 800 m² powierzchni użytkowej, w tym: w stanie dobrym 35%, średnim 52% oraz w stanie złym 13%. Średnia liczba powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca wynosi 8,54 m². Miasto nie posiada wodociągów i kanalizacji, gazownia jest zdemontowana. Nawierzchnia ulic wymaga modernizacji i przebudowy. Istniejące urządzenia komunalne to: 13 studni publicznych oraz 48 punktów świetlnych.